

Tako smo začeli

Turna smuka nekoč

Še v predšolski dobi sem prve smučine oral na pobočjih Fruške gore. Vrstniki so me čudno gledali, ko sem se spuščal tam, kjer danes stoji moderen sanatorij, tik nad tedanjo žandarmerijsko šolo v Sremski Kamenici. Smuči mi je prinesel "Miklavž" iz Slovenije. Bile so navadne lesene, tiste z "rilcem" spredaj in z jermeni namesto vezi, brez robnikov. Z njimi sem nadaljeval v Ljubljani leta 1941. Toda veselje ni trajalo dolgo. Italijanski okupatorji so nam začeli smuči pobirati, pa sem jih raje (s težkim srcem) razžagal. Prvo zimo po osvoboditvi 1945 sem se z novimi podobnimi spuščal po pobočjih Rožnika, že naslednjo pomlad pa sem se z njimi odpravil na Kravac. Z vlakom do Kamnika in nato mimo vasi pod sv. Primožem do Jezerc, kjer sem prespal kar "na črno" v senu nekega pastirskega stanu. Naslednji dan sem se spustil z vrha Kravca v Tihodolno, se od tam še enkrat povzpel na vrh in napravil nekaj zavojev. To je bila moja prva turna smuka.

Po naključju sem prišel do prvih smuč z robniki in diagonalnimi vezmi. Bilo je na začetku petdesetih let. Reševalci smo sodelovali na raznih smučarskih prireditvah in na Vršču je bilo študentsko prvenstvo v alpskih disciplinah. Ob zaključku je zapadlo precej novega snega. Ko smo se po njem kobacali v dolino, so mimo nas elegantno drsli smučarji. Novo spoznanje: h gorniški opremljeni spadajo tudi primerne smuči.

Kravac je bil za smučanje najbližji. Ker je bil dostop iz Kamnika dokaj zamuden in dolg, smo se odločili za prevoz s kolesom. Pancerjev takrat še ni bilo, pa smo kolesa poganjali kar v gorskih čevljih in z njimi tudi smučali. Nove smuči sem preizkusil pri spustu z

Velikega Zvoha. To je bilo popolnoma nekaj drugega kakor prej z jermeni. Smuči so bile nemške, vojaške. V nekem skladišču jih je izvohal Ivo Lukanc, tedanji funkcionar pri Planinski zvezi Slovenije (PZS). Veliko so mi pomenile in v zimskem in pomladanskem času so postale nepogrešljive. Poleg smuč smo iz nekdanjega nemškega vojaškega skladišča dobili tudi "pse", posebno kožo, ki smo jo pri vzponih pritrdili na drsno ploskev.

Hochschwab in Dolomiti

Ob koncu leta 1950 smo s smučmi obiskali tuje gore. V božičnih dneh smo šli najprej na Osojščico, 1909 m, Gerlitz nad Osojskim jezerom. Takrat sem se pr-

Levo: Rado Kočevar in Ivo Lukanc pri koči Antonio Locatelli
Arhiv Rada Kočevarja

Desno: Jože Govekar - Jozva in Silvo Vidmar v Tamarju
Arhiv Rada Kočevarja

vič peljal z žičnico. Ker smo zamudili zadnjo vožnjo za vrnitev, smo se ponoči kar s smučmi zapeljali v dolino in ujeli zadnji vlak za Beljak. Prespali smo v topli čakalnici in naslednji dan odpotovali na avstrijsko Štajersko, a smo imeli smolo, saj je vse tri dni snežilo. Šele v Lienzu, kjer smo prenočili v nekem mladinskem domu, nas je obsijalo sonce. Za prestop meje z Italijo nismo imeli vizuma in Ivo se je spet znašel. Na tamkajšnji občini nam je preskrbel tridnevno turistično prepustnico in naslednji dan smo že bili na poti v Dolomite. Na topliškem polju smo izkoristili ozkotirno železnico, ki je takrat še vodila do Cortine D'Ampezzo, in zagledali prve veličastne vrhove. Tri Cine smo prvič videli, ko smo se s postaje Carbonin vzpenjali proti jezeru Misurina. Nepozaben pogled. Kako borno smo bili takrat opremljeni! Navdušenja pa ni manjkalo. Večkrat smo se v pršiču zapeljali do Treh Cin in občudovali navpične stene. Nepozabna pa je ostala vožnja z baklami opolnoči na silvestrovo 1951 proti Auronzu. Bilo nas je kakih dvajset.

U Kamniških

Leta 1951 smo s smučmi že pogosteje obiskovali primerne kamniške vrhove, posebej okoli Korošice in bivaka pod Skuto. Na Malih podih in Žmavčarjih je bil sneg najbolj primeren in varen v pomladanskem času, na Korošici pa bolj ali manj vso zimo. Seveda so plazovi grozili povsod. Te nevarnosti smo se zavedali in usoda nam je bila naklonjena. V negotovih razmerah smo zelo radi obiskovali Krvavec, a tja so zahajali predvsem rekreativci in za nas ni bilo posebej zanimivo. Privlačno izhodišče za turno smuko pa je bila pot proti Kompoteli in Kalškemu grebenu. Za veliko noč sva se s prijateljem Pipo, kakor smo rekli Silvu Vidmarju, odpravila na Krvavec. Iz Ljubljane sva odšla s kolesom. Ko sva prišla v koč, pa sva bila v zadregi. Vse je bilo rezervirano za tekmovalce v veleslalomu. Tekmovalec Matevž Lukanc, ki me je poznal kot reševalca na tekmah, mi je predlagal, naj tekmujeva. Zastopala sva domače planinsko društvo in naslednji dan zasedla 20. in 24. mesto med profesionalnimi tekmovalci. Malo je k temu pripomoglo tudi slabše vreme, saj jih je bilo veliko diskvalificiranih, midva pa sva previdno pripeljala skozi vsa vrata. Na ta račun sva pozneje v svojem alpinističnem odseku slišala mnogo šaljivih pripomb. Ker je ponoči zapadlo precej novega snega, s turo na Kalški greben ni bilo nič, ostal pa je spomin na nepričakovano tekmovalje, edino take vrste.

Mozirske planine–Raduha–Korošica

Na najdaljši turi s smučmi me je spremljal študent geografije Fajgelj iz celjskega alpinističnega odseka. Vlak sva zapustila v Šmartnem ob Paki. Tisto zimo je zapadlo veliko snega in upala sva, da bo tura zanimiva predvsem zaradi dolžine in novih doživetij v drugačnih razmerah kot dotlej. S specialno karto in kompasom sva se znašla v zasneženih gozdovih pod Smrekovcem. Prenočila sva na prostem v zavetju igluj, ki

sva ga sama naredila. Znotraj je bila temperatura dve stopinji Celzija, zunaj pa okoli minus dvanajst. Naslednji dan sva dosegla Kočo na Loki in bila edina gosta oskrbnika Johana. Pa še midva sva kmalu odhitela naprej, saj sva komaj čakala na razgled z vrha Raduhe. Še istega dne sva se s smučmi spustila v Luče in potem nadaljevala navzgor čez Vodole na Korošico. Kočo sva dosegla pozno popoldne. Naslednji dan sva se s smučmi odpravila na Planjavo. Vreme je bilo kot naročeno, spominjam se malo vetra in nepozabne smuke na Petkove njive. Ostala sva še en dan in se povzpela proti Ojstrici. Nepozaben spust sva začela sto metrov pod vrhom. Zaradi pooblačitve sva nadaljevala proti Presedljaju in potem naprej po gozdu do Kamniške Bistrice. Še pravočasno sva ujela zadnji vlak za Ljubljano. Šest dni je trajal "veliki pohod" od Šmartnega ob Paki, trikrat sva prenočila v koči in enkrat bivakirala v gozdovih Smrekovca. Čez leto dni sem bil že tretjič na Raduhi. Takrat sva se z znancom iz Celja spustila na severno stran čez Grohat. Bilo je pozno spomladi. Na vrhnji strmini je grozil plaz in pred spustom sva ga sprožila z vrha. Najprej je bil majhen, kmalu pa je prerasel v uničujočega. Česa takega še nisem videl. Šele ko se je pobočje umirilo,

*Rado na vrhu
Raduhe
Arhiv Rada
Kočevarja*

*Pod veliko smreko
sva obesila
plastično vrečo,
ki je segala do
snega, in napol
prespala mrzlo
februarsko noč.
Arhiv Rada
Kočevarja*

*Od leve:
France Zupan,
Jože Govekar,
Jože Mulej,
Dane Škerl,
Marjan Keršič,
Miha Verovšek in
Evgen Vavken
Arhiv Rada
Kočevarja*

sva se nekaj prvih sto metrov v ravni črti spustila peš in si nato na položnejšem znova pripela smuči. Plaz me je odnesel samo enkrat, leta 1946, in potem nikoli več. Kakor v plezanju sem tudi pri smučanju skušal vedno dati prednost previdnosti. Predvsem temu se imam zahvaliti, da nisem nikoli imel nezgod.

Korošica in zimski alpinistični tečaj

Planinsko društvo Celje je svojo postojanko delno oskrbovalo tudi v zimskem času. Turna smuka med Planjavo in Velikim vrhom nad Robanovim kotom je bila vedno posebna atrakcija, sploh v pomladnih mesecih – seveda v času, ko niso grozili plazovi. Oskrbovana koča na Korošici je bila primerna za zimske alpinistične tečaje. Komisija za alpinizem pri PZS, kjer sem nekaj let tudi sam sodeloval, je priredila nekaj tečajev, poleg zimskih tudi plezalne v poletnih mesecih. V spominu mi je ostal zimski tečaj leta 1951, ki ga je vodil Vinko Modec (starejši alpinist iz predvojne dobe). Bilo nas je okoli trideset. Inštruktorji smo bili v glavnem mlajši alpinisti. V zimskem času smo med drugim vadili tudi reševanje iz snežnih plazov in

*V zavetju pod
vrhom Kanina, kjer
je bril veter. Tečaja
so se med drugimi
udeležili tudi Igor
Levstek, France
Avčin, Mitja Kilar in
Joža Čop (2., 3., 4. in
6. z leve).
Arhiv Rada
Kočevarja*

Marjan Perko iz Trziča je zato zraven pripeljal svojega lavinskega psa.

S smučmi v Julijcih

Leta 1951, ko je zapadlo veliko snega, smo ljubljanski gorski reševalci odšli na Primorsko. 18. februarja zvečer smo se z vlakom odpeljali proti Mostu na Soči. Ker je bila proga skozi Jesenice in Gorico zaprta, smo se na cilj pripeljali skozi Sežano. Že na zadnji postaji smo opazili meter snega, kar je bilo v teh krajih nenavadno. Okrajni ljudski odbor nam je takoj priskrbel prevoz s tovornjakom do Tolmina, od tam do Kobarida pa smo nadaljevali kar na smučeh. Naslednji dan so se nam na poti na Livške Ravne pridružili še nekateri domačini in minirali smo plaz, ki pa se ni hotel sprožiti.

Ostali smo še en dan, nato pa zaključili. Medtem ko so se drugi domov vračali z vlakom skozi Sežano, sem šel raje skozi Trento in Vršič v Kranjsko Goro in od tam z vlakom domov. Do Bovca sem potoval s tovornjakom, ki je prevažal hrano. Spotoma sem videl uničujoče delo plazov. Plaz s Kanina je zasul neko domačijo. Otroka sta ostala živa, starše pa je zasulo. Izvedel sem, da so vaščanom pred dnevi iz letala vrgli nekaj zabojev s hrano, nekateri pa so bili veseli tudi zaboja s tobakom. Tam sem srečal Marjana Lavtižarja, ki me je napotil na občinski urad, kjer so mi dali potrdilo, da sem se lahko brezplačno z vlakom vrnil domov.

Kanin

France Avčin nam je svetoval, naj ga obiščemo, saj so pri njih lepa pobočja za smuko, in tako smo v PD Ljubljana - Matica organizirali enotedenski tečaj zimskega reševanja. Nekateri smo nato z Avčinom nadaljevali pot v Lepeno in naslednji dan mimo Bogatina na Komno in v Bohinj. Tu sem spoznal razsežnosti zimskega triglavskega sveta in pozneje me je vedno bolj mikal.

Privlačen svet med Komno, Bogatinom in Dolino Triglavskih jezer

Tam sem bil večkrat. Prvič v Koči pri Triglavskih jezerih, ko smo imeli zimski tečaj novoustanovljenega študentovskega PD. Zaradi nevarnosti plazov smo večinoma smučali kar na bližnjih vzpetinah, a na koncu smo vseeno imeli dva zloma noge. Takrat še ni bilo akijev (reševalnih sani) in smo morali improvizirati, tako da smo speli dva para smuči. Z vrvmi so jih spredaj vleкли štirje, zadaj pa varovala najmanj dva smučarja. In tako do Komne in nato navzdol do Koče pri Savici. Tako smo na koncu tečaja izvedli še nepredvideno reševalno akcijo.

Posebno zanimiva je bila poizvedovalna reševalna akcija marca 1955. Z Janezom, sinom znanega gorskega vodnika Hanze (v Prisojniku se po njem imenuje zahtevna zavarovana pot), sva se s smučmi odpravila za pogrešanim planincem, ki je odšel na pot s Sedmerih jezer proti Triglavu. Tridnevna akcija ni bila uspešna. Nekaj let pozneje sem kot gorski vodnik vodil skupi-

no Angležev celo do Krnskega jezera. V tednu lepega vremena in snega smo presmučali strmine med Podrto goro in Dolino Triglavskih jezer. Nepozabne triglavske smuke so organizirali Jeseničani. Tu je imel pomembno vlogo Janez Krušič. Prenočevali smo v Staničevi koči in na Kredarici. Start je bil na Kredarici, cilj pa nekje nad Krmo, odvisno od snežnih razmer. Tu smo se srečevali alpinisti vseh generacij. Alpinisti smo kot inštruktorji sodelovali na orožnih vajah JLA. Izhodišče smo imeli na Pokljuki, kjer smo bili nastanjeni v vojašnici, presmučali pa smo vsa pobočja od Viševnika do Uskovnice. Najprej po gozdovih, potem pa tudi više. Vzdušje med vojaki v hribih je bilo bolj življenjsko kakor tisto v mestnih vojašnicah. Tudi komandant Lušina je bil navdušen smučar in planinec. Ne bom pozabil prizora, ko smo se vzpenjali po zadnji strmini na Viševnik. Smuči smo pustili nad gozdno mejo in vojaki so se navezali. Kar naenkrat pa se je z vrha spustil na smučeh Lušina v lepih elegantnih zavojih in vojak poleg mene je vzkliznil: "Jao, majko, što me rodi, kad ču ovo znati ja?"¹ Ko smo se vračali z Uskovnice, so od hotela na Pokljuki vojaki nadaljevali po cesti na Rudno polje, inštruktorji pa smo se ustavili ob kavici. Včasih, če smo bili pozni, je po nas prišel džip. Prijeli smo se za vrh, privezano nanj, in potem je bila vožnja na smučeh drugačna od tiste v gozdovih.

Davos

V tujino smo redko zahajali zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, potnih dovoljenj in vizumov, a vseeno se spominjam dveh dogodkov iz petdesetih let prejšnjega stoletja: mednarodnega tekmovanja v reševanju na snegu v Davosu in mednarodnega tečaja zimske alpinistike v Silvretti na Tirolskem. V Davosu smo se tri ekipe (Jesenice, Ljubljana in Kranjska Gora) peljale z vlakom. Z Lavtižarjem sva zastopala kranjskogorsko postajo GRS.² Naša naloga je bila oskrbeti ponesrečence in jih varno pripeljati do prvega dosegljivega prometnega sredstva. Ocenjevali so tri prevoze, ki so se razlikovali po dolžini in zahtevnosti proge. Posebna komisija je ocenjevala pristop do ponesrečenca, nudenje prve pomoči in potem seveda ves transport do ciljne točke v dolini. Na cilju je bil še zadnji pregled. Prvi dve progi sta bili lažji in seveda krajši. Če si uspešno prevozil obe, je sledil podoben postopek z najvišje točke, 2844 metrov visokega Weissfluhgipfla. Po treh dneh so naše ekipe prejele zlato kolajno.

V prostem času smo smučali na prostranih in urejenih smučiščih. Iz Davosa smo se najprej dvignili z gorsko železnico na 2662 metrov visok Weissfluhjoch, nato pa z gondolo na sam vrh, visok 2884 m. Smučarske proge so se končale v dolini proti Klostersu, od koder je stalno vozil avtobus ali kombi do spodnje postaje železnice v Davosu. Najlepši in obenem najdalj-

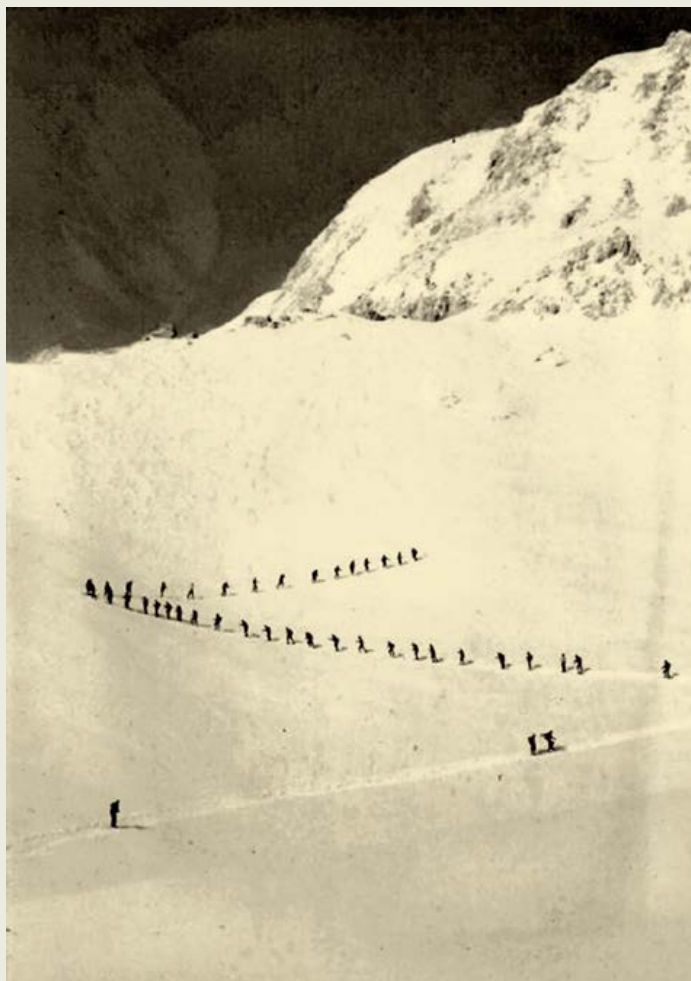
ši, kar dvanajstkilometrski, pa je bil spust v sam Klosters. Podobne smuke še nisem doživel.

Leto prej je Deutscher Alpenverein³ na Wiesbadener Huette v Silvretti na Tirolskem priredil enotedenski tečaj zimskega alpinizma. Sodelovali so znani mednarodni strokovnjaki, med katerimi je bil tudi Mariner (znan po opremljenosti za gorsko reševanje). PZS me je poslala tja, ker sem doma sodeloval na številnih plezalnih tečajih. Spoznali smo kar nekaj novih stvari, predvsem, kako uporabljati smuči na ledenikih in str-

Srečanje s Stanetom Belakom - Šraufom v šestdesetih letih na Kredarici
Arhiv Rada Kočevarja

Vzpon na Srenjski preval in spust proti Uskovnici
Arhiv Rada Kočevarja

³ Nemška planinska zveza.

¹ Joj, joj, mama, ki si me rodila, kdaj bom tudi jaz znal tako?

² Gorska reševalna služba.

Plezanje po grebenu na vrh Piz Buina
Arhiv Rada Kočevarja

Popolnoma
drugačna
turnosmučarska
oprema kot nekoč -
gore pa ostajajo
enake.
Foto: Miha Pavšek

mih pobočjih, kako reševati iz ledeniških razpok in še marsikaj. Bilo je lepo vreme in na smučeh smo prekržarili številne ledenike ter navezani smučali mimo snežnih razpok. Od vzponov je bil najbolj zanimiv

Aleš Kunaver in Rado Kočevar v Davosu
Arhiv Rada Kočevarja

tisti na Piz Buin. Tritisočak je na koncu kar strm in na vrhu sva stala samo dva. Obenem je na vrhu tudi tro-meja treh dežel in dveh držav (Tirolska in Vorarlberg v Avstriji in Engadin v Švici). ●

